

coses del terreny, gascó i ariegès *tasco* 'gleva, terròs', i cast. *atascar* 'encallar, embussar' (veg. molt més en els meus citats articles del DCEC, augmentat en DECH, i el TASCÓ d'aquest llibre).

c) Tampoc no ens apartaríem del tot del terreny basco-ibèric amb el basc *gangaila*, que és 'úvula, gargamelló' en tots els dialectes basc-francesos, i alhora el lab. *gangaila/dindil* significa no sols això sinó també el 'lòbul de l'orella' i la 'barballera del gall', però en biscaí *gangail(en)* designa les 'escròfules' i una mena d'erupció o granellada de la pell; ara bé, d'una banda tot això són objectes prominents i sortints com un cantell, un tascó o un ferro clavat en una eina; però per altra part no sembla que es pogués Schuchardt (*BbZRPb*, vi, 18) arbitràriament en atansar-ho amb el calabrés i sic. *gangale*, *-ali*, 'mandíbules' (i fins potser amb un it. *gàngola* 'glàndula del coll, minoves', «Halsdrüsen», per més que aquest sigui suspecte de contenir una mixtura dels cultismes *glàndula* i *gangli*).

d) Si tot això resta a la vora de la idea de nou del coll, i de la idea de 'manyoc', 'nus', aquesta és la que tenim clarament en un vell mot occità i els seus afins entre els dialectes d'Itàlia: *gangalha* es troba en un doc. llenguadocià d'entre 1417 i 1450 de l'Arxiu de Carcassona, amb el sentit ben clar de 'cabdell de fil gruixut': «una *gangalba* de fil de basta per cosir los paramens de la gleyza» (PSW IV, 35a), avui prov. *gangaioun* «noyau d'un peloton de fil», *gangaito* «boucle ou tresse de cheveux», roerg. *gangal* 'mosquitera per als bous' (TdF).

És clar que amb raó assenyala Jud (*Rom.* XLIII, 602; *Revue de Li. Romane* II, 228) que això es continua més enllà de la frontera italiana, en el piem. *gangai* «vilupetto di carta, di cencio o d'altro, sul quale si avvolge il filo per principiare il gomitolò» (Sant'Albino), Parma *gangaj* «gomitoletto di refe ---», Bolonya *gangaj* «gomitolò, properte la fine del gomitolò, quando ha pochissimo filo»; també li veia Jud una continuació a Sardenya i MLWagner (*DEtSdo*, I, 173) ho aprova, tenint en compte que en alguna part de Calàbria *gangaglia* és «la ventesima parte di una matassa»; Wagner sospita que a Sardenya es tracti d'una importació continental, potser piemontesa (també podria ser-ho en algun punt de Calàbria), i de fet a Sardenya seguim amb significats ben semblants, si bé sospito que en les formes sardes s'han vingut a confondre mots d'altres procedències, provinents del grup del català nàutic *gansalla*, *engassar*, i del del cast. *engarzar*, *engarce*.⁸

De tota manera, en suma i conclusió, resulta que hi ha un mot de la forma bàsica *gangalba*, *-alb*, estès des de Carcassona fins al Piemont i Bolonya, almenys, amb sentits com 'cabdell', 'embolic', 'manyoc', 'nucli de madeixa', ço que també es podria enllaçar amb el sentit de cosa prominent, objecte bonyegut o cantellut, que anem veient pertot.

e) En fi, tenim el grup gall.-port.-lleonès, que té com a centre el gall. *cangalla* «ramita con racimo de uvas» (ja mj. S. XVIII, Sarmiento), *cangallo* «trasto viejo», gall., port., salm., ast. occid. *cangallo*, *-alho* 'persona o

cosa vieja o de mala figura' (coincidència total de sentit amb el mall. i maestr. *gangalla*, i també de forma, salvant c/g-), port. *cangalha*, *-alho* «angarillas», «collar de maderà combada», hisp-amer. (arg., xil., boliv., per. i fins Sud de Col.) *cangalla* «especie de albarda», «prendas heterogéneas», i a l'Arg., Xile i Perú «desperdicio de mineral», *cangallero* «ladron de metales», que sembla evident que siguin derivats del gall., port. i leon. occid. *canga* 'jou', 'collar que subjecta el parell de bous' (d'origen cèlt. *CAMBICA), veg. DECH (CANGA) i la meua nota de la RFHisp. vi, 146-147. Tot i que això últim ens apartaria del substrat estrictament hispànic i ibero-basc, ens queda encara el dubte de si la semblança amb *gangalla*, amb l'ibero-lati *gangadia*, i amb els grups de mots circum-pirineics enumerats més amunt, no és tan casual com això donaria a entendre, i no hi hauria també al capdavant en *cangalla*, aparent derivat de *canga* CAMBICA, un encreuament de l'altre *gangalla* amb la relíquia cèltica *canga*.

¹ Comparació amb l'aviram que picoteja quan la palla o la grana no està prou triturada o mengívola.

² En la mateixa *Brama* s'ha dit que aquella partida de llauradors s'ha atansat armada amb tota mena d'armes «ab darts y llances ---» però mig espatlles, i amb eines ben agrícoles però que tallen: «ronques, dalls, fitores, podadores»: pot ser, doncs, el *dard* arma de lluita, però no fóra estrany que es tractés d'una eina tallant d'ús agrícola, usada per al *mallol*; aquest és d'ús comú en el sentit corrent de vinya o cep jove, en la fraseologia de la gent de l'Horta valenciana, que forma el centre del llenguatge de JRoig («qui vell cep / empeltar vol, / tart n'ha mallol», *Spill*, 4484); això, però, o bé l'acc. figurada «bencitot, estúpido» (*AlcM*, § 6) o 'infel·lic, bordegasset', que és el que sembla significar, d'acord amb el sentit bàsic de *mallol* 'cep novell' en el pasatge del romanç de *Flor d'Enamorats* (1573), que sembla valencià i que aquí cita *AlcM*: llavors hi hauria sentit doble i equívoc: car és probable que «hi'l darts», com imprimeix ací Miquel i Planes, sigui errada per *ni* i no pas mera variant gràfica de la copulativa *i*, com ho suggereix la repetició de *ni* en la vintena de frases que precedeixen i segueixen. Llavors seria dir en forma equívoca 'no cregueu que feriu o talleu a un ximpler'. «Portar el *dart* embagat» en el *Procés de les Olives*, també del cercle Gaçull-Fenollar, 312, aparentment 'dur l'eina empunyada i erecta a punt de ferir' és també equívoc obscè i en el fons també podria ser una eina de pagès.

³ *Gangalla* manca en els dicc. valencians autoritzats (Escrig 1851, Carles Ros), fora de Sanelo. El *DAG* ho fa precedir d'una definició: «la part tallant de les eines de paleta i pagès», localitzant a València, però com que ho fa precedint la cita del vers de la *Brama* i posant-hi un «compareu», cal sospitar que aquesta definició no és el fruit d'una informació rebuda sinó suggerida per ell com una interpretació de la cita; Miquel i Planes glossa el mot del pasatge, «tallant en forma de dextral» (p. 366), però és probable que ho tregui de la cèdula dels mate-